

ABA TXIKI

aurkezten du

NI FÚ, NI FÁ #

Enrique Vianak idatzitakoa

Gida didaktikoa - Ikaslearentzako koaderno
Carlos Imaz - 2010eko otsaila

Agertokitik datorren ahots bat entzuten da...

“Ni Fú, Ni Fá #” Eta zer da hori? Azala ikusi ostean, suposatzen dugu gu ikustera etortzen zaren egunean antzokian zer ikusiko duzun galdezka ari zarela; edo, agian, nortzuk agertuko diren agertoki gainera, ordubetez zure arreta bereganatzen saiatzeko asmoz...

Beno, ez gaitezen urduri jarri. Denbora honetan guztian itxaroten egoteko gauza izan bazara, beste egun gutxi batzuk ez dira gehiegi izango. Egia esateko –eta gure artean gera dadila- ez dugu ezertxo ere esateko asmo izpirik. Ez litzateke sorpresa bat izango, hala egingo bagenu. Itxaron beharrekoa itxarongo dugu oihala jaso eta aurrez aurre ikusi arte.

Momentuz, nahiko lanpetuta gabiltza etortzen zarenean dena prest egon dadin..., itxaron une batez, mesedez... Oihal hori atzerago jarri behar da! Eta aulki hori! Nora zoaz aulki horrekin?... Bai, barkatu... Prestaketak bukatzen ari garela niotsun, beraz, presta zaitez oso ondo pasatzeko.

Bide batez, hemen gaudenez, zerbait egin zenezake gugatik: musika apur bat entzun. Beste mundukorik ez, ezta? Atsedena, edateko zer edo zer, erritmo pixka bat... beno, esaten didate janaria eta edaria hobe izango dela geroko uztea. Horrela hobeto kontzentratuko zara... Bestalde, musikaz ezta kezkatu ere, geuk aukeratu dugu zure partez. Espero dugu gustatzea. Badakigu ez dela gauza bera ontziratuta edo zuzenean entzutea. Baina lasai, ziur etortzen zaren egunerako mundu guztiak ikasi duela bere zatia... edo horretan nago.

Bien bitartean, musika lanen zerrenda bat aurkitu dut hemen... esan didate horrela erraz aurkitu ahal izango dituzula... Demontre, aulki hori! Itxaron, lagunduko dizut eta!”

Antzokian entzungo duzuna

- 1.) Richard Wagner - *Tanhäuser* –II. ekitaldia, Gonbidatuen korua: “*Freudig Begrüssen*”.
- 2.) Jacques Offenbach - *Hoffmanen ipuinak* –I. ekitaldia, “*Kleinzachen balada*”
Interneten: <http://www.youtube.com/watch?v=7mKJDiZWJZU>
- 3.) Jacques Offenbach - *Gerolsteineko dukesa handia* –I. ekitaldia, Sablearen koplak: “*Voici le sabre de mon père*”
- 4.) Charles Gounod - *Fausto* –I. ekitaldia, Bitxien errezitatiboa eta aria: “*O Dieu, que de bijoux...Ah, je ris de me voir si belle*”
Interneten: http://www.youtube.com/watch?v=B3VXYNTbk_Y
- 5.) Gioacchino Rossini - *Sevillako bizargina* –I. ekitaldia, Figaroren kabatina: “*Largo al factotum*”
Interneten: <http://www.youtube.com/watch?v=CmAmC6spMH8>
- 6.) Georges Bizet – *Perla-arrantzaleak* –I. ekitaldia, Nadir eta Zurgaren duoa: “*Au Fond du Temple Saint*”
Interneten: <http://www.youtube.com/watch?v=4tLrPVkfCIQ>
- 7.) Jacques Offenbach - *Hoffmanen ipuinak* – II. ekitaldia. Barkarola: “*Belle nuit, ô nuit d’amour*”
Interneten: <http://www.youtube.com/watch?v=3DVkGTbIBR0>

8.) W.A. Mozart - *Figaroren ezteiak* – I. ekitaldia, Cherubinoren aria: “*Non so più cosa son, cosa faccio*”

Interneten: <http://www.youtube.com/watch?v=feeBt0lGbQ0>

9.) Daniel-François Aubert - *Fra Diavolo* –I. ekitaldia, Hirukotea: “*Bravi, bravi, bravi*”

10.) Gaetano Donizetti. *Il Campanello*. Duoa eta amaiera: “*Mio signore venerato*”

Interneten: <http://www.youtube.com/watch?v=OfMEX9vLPLY>

1. jarduera . Ustekabeko musika

Kokatzeko

Zinean film bat ikusten duzunean, erreparatuko zenion musikak bertan duen garrantziari. Ia beti pantailan gertatzen ari dena azpimarratzen du, une gorenetan. Esaterako, beldurrezko filmetan ohikoa da musika altuagoa izatea norbait edo zerbait ustekabean agertzera doanean; beste batzuetan musika melodiatsu edo eztiagoa entzuten dugu protagonisten arteko maitasun-eszena batekin batera doanean; edo zaratatsu eta kaotikoa bihurtzen da gertakizuna bizia denean. Batzuetan, film bat bere musikagatik gogoratzen dugu; aktoreen izena ahaztu badugu ere, nahikoa da norbaitek abesti nagusia kantatzea berehala atera dakigun izenburua. Bi kasuetan musika mota berezi batez hitz egiten ari gara: ustekabeko musika.

Bazenekien zinemako baliabide hauek musika klasikoaren mundutik datozela? XVI. eta XVII. mendeetan musikagileek holako efektuak bilatzen zituzten antzokiko agertokian gertatzen ari zena azpimarratzeko. Baina XIX. sartu zuen Richard Wagnerrek, musikagile alemaniarra, nobedadea: pertsonaia bakoitzari doinu bereizgarri bat ematea, orkestrak doinu hori jotzean, publikoak gertakizunak pertsonaia jakin batekin zuela zerikusia jakin zezan. “Ni Fú, Ni Fá #”-ko lehen abestian musika mota hau entzungo dugu.

Entzungo duguna

Richard Wagner- TANNHÄUSER –II. ekitaldia – Gonbidatuen korua: “*Freudig Begrüssen*”

Kontatzen duena

Richard Wagner Erdi Aroko kondaira batean oinarritu zen “*Tannhäuser*” konposatzeko, operak kontatzen dituen gertakizun batzuk, esaterako, kantu-lehiaketa, benetan gertatu baziren ere.

Tannhäuser, Erdi Aroko koblakari bat, sorterrira itzultzen da urte asko kanpoan eman ondoren. Bere lehengo jaunarekin, Hermann kondearekin, egiten du topo, eta harekin doazen beste bi koblakarekin ere, aspaldiko lagunak. Denek erregutzen diote gaztelura itzultzeko; berak zalantza egiten du, baina Elisabeth kondearen ilobaren izena entzuten duenean, eurekin joatea erabakiko du. Gazteluko kantu-egongelan berriz aurkitzen direnean, amodiozko adierazpen hunkigarria gertatuko da, baina gazteluko kantu-lehiaketa hasiko delako iragarpenak etengo du. Gazteluan jendetza hasiko da sartzen.

Proposamena

Hizki-zopa

Aurkitu honako hizki-zopa honetan Tannhäuserren musikagilearen, protagonistaren eta operako bi emakumezko pertsonaia nagusien izenak.

C	T	W	A	G	S	O	P	R	Q
F	A	V	H	M	V	I	D	H	R
O	N	E	F	W	E	G	L	T	J
P	N	O	T	A	N	N	H	E	C
M	H	X	E	G	E	E	W	B	I
R	A	D	V	N	C	L	O	A	S
H	O	G	E	E	A	I	F	S	U
T	A	K	N	R	N	S	W	I	N
W	V	R	I	O	V	U	I	L	E
T	A	N	N	H	A	U	S	E	R

Asmatuko duzu?

Entzun Wagnerrek kantu-lehiaketaren hasierarako idatzitako musika. Irakurri arretaz galderak eta, musika entzun ondoren, saiatu erantzuten.

1.) Zein musika-instrumentuk iragartzen du ezbairik gabe zerbait garrantzitsua gertatuko dela? Uste duzu Wagnerrek moduren batean iradokitzen duela ehunka pertsonen mugimendua?

2.) Zein unetan hasten dira gonbidatuak sartzen?

Oharra: Nahiko azkar gertatzen da eta ez dator bat korua abesten hasten den unearekin

3.) Doinu nagusiaren izaera, azkarra, serioa, alaia da? Jendea dagoen lekuarekiko urduritasuna, beldurra edo, agian, errespetua transmititzen du?

4.) Wagnerrek erabiltzen du musika baliabiderik gaztelura heltzen diren Agintari ezberdinak adierazteko?

Erreparatu, gainera...

...orkestrako instrumentuak eta pertsonen ahotsak uztartzeko moduari, ikuskizunaren bukaeran gazteluko egongela beteta dagoela sentitu daitekeelako.

Bazenekien...

-...Wagnerrek berak zuzendu zuela estreinaldia eta bere ilobak egin zuela Elisabethen papera?

-...Wagnerrek 13 zenbakiaren zuen harreman bitxia? Richard Wagner izenak 13 hizki ditu, 1813an jaio zen eta urte horren zenbakiak batuz gero, 13 lortzen da. 1845eko apirilaren 13an estreinatu aurretik, Tannhäuser behin baino ez zen egin Parisen martxoaren 13an, eta ez zen berriz egin Frantziako hiriburuan berrogeita hamar urte

beranduagora arte, 1895eko maiatzaren 13ra arte, hain zuzen. Wagnerrek 13 opera konposatu zituen eta 1883ko otsailaren 13an hil zen.

-...denboraldi batez Wagnerren musika ez zela ondo baloratua izan eta Rossini musikagile ospetsuak ere zera esan zuela: “*onartzen dut musika honetan badaudela edertasun handiko minutu batzuk, baina jasanezinak diren ordu laurdenek banatuta*”?

Gogoratuko duzu

- Ustekabeko musika
- Musika motiboa

2. jarduera. Abestiak

Kokatzeko

Egungo musikan arrakasta duten abesti guztien eskema aztertuko bazenu, gehienek testu ezberdineko ahapaldiak dituztela ondorioztatuko zenuke, aldatzen ez den edo oso aldaketa gutxi dituen errepika batekin. Egitura hori, musikan *musika forma* deritzoguna, eta duela hainbat mende eta izen ezberdinekin errepikatzen da. Bere jatorria “*Rondeau*” dantza frantsesean du, bertan abesti nagusi bat aldizka errepikatzen zen, musika-idea ezberdinak kontrajarrita.

Egungo abestiekin jarraituta, “balada” terminoa maitasunari buruzkoak diren eta denbora motel samarra izaten duten abestiak izendatzeko erabiltzen dugu. Hala ere, terminoa Erdi Aroaren bukaeratik dator, honela deitu baitzitzaion istorio bat kontatzen zuen konposizio poetikoari, zela maitasunezkoa, zela atsegina edo komikoa ere. Denborak aurrera egin ahala, balada bilakatu egin zen eta, garai jakin batzuetan, pertsona jakin baten bizitza osoaren edo egitate zehatzen kontaketaekin ere lotu zen. Aldi berean, literaturako konposizio hauetariko batzuei musika jarri zitzaien.

Bere egitura eta koplana oso antzekoak dira, tonu dibertigarriko abesti herrikoi laburrak, sarri garaiko tabernetan dibertitzeko eta denbora pasatzeko abestuak.

Entzungo duguna

Jacques Offenbach

HOFFMANEN IPUINAK –I. ekitaldia- Kleinzachen balada.

GEROLSTEINEKO DUKESA HANDIA – I. ekitaldia- Sablearen koplak.

Kontatzen dutena

“*Hoffmanen ipuinak*” operako istorioa Nurembergeko opera-antzokiaren ondoan kokaturiko garagardotegi batean hasten da. Jatorri ezberdineko pertsonak gau horretako ikuskizuna has dadin itxaroten ari dira. Haien artean Hoffman poeta dago eta, ikasle-talde batek eskatuta, Kleinzach deritzon pertsonaia bati buruzko abesti barregarri bat kantatzea erabakitzen du.

“*Gerolsteineko dukesa handia*” lanean beti ondokoekin gerran dagoen dukerri bat gobernatzen duen emakumea ezagutuko dugu; gudarosteko jeneralek gerraren aitzakia baliatzen dute botere gehiago lortzeko eta dukesarengan eragin handiagoa izateko. Hala ere, badirudi agintari gazteari gehiago axola zaiola Fritz soldadu gaztea berarekin bai ala bai maitemintzea. Borrokan hastear daudela, dukesak zortearen kutun moduko bat den bere aitaren sablearen inguruko kanta bat abesten die soldadu guztiei.

Proposamenak

Bete hutsuneak

Osatu testua hurrengo zerrendan aurkituko dituzun hitzekin. Gogoratu badaudela erabili behar ez dituzun lau hitz.

ABENTURAK

ABESTI

AHAPALDI

BALADAK

BORROKA

ERREPIKA

ISTORIO

KOPLAK

POESIA

_____ eta _____ bat kontaktzen duten eta _____ batek banaturiko hainbat _____ nahasten dituzten _____ mota berezi bat dira.

Asmatuko duzu?

Irakurri arretaz galderak eta saiatu erantzunak aurkitzen abesti biak entzun ondoren, lehenik “*Kleinzachen balada*” eta gero “*Sablearen koplak*”.

- 1-) Zein ahots kategoriakoa uste duzu dela Hoffman poetarena egiten duen abeslaria? Baritonoa, tenorra ala baxua? Eta dukesarena egiten duen abeslaria? Sopranoa, kontraltoa edo mezzosopranoa?
- 2.) Ezagutu al duzu Kleinzachen baladaren izaera barregarria ondorioztaraziko dizun hizkuntza baliabiderik?
- 3.) Ezagutu duzu bi abestien egituran dagoen osagairik? Zenbat?
- 4.) Abesti hauek kantatzen diren unean gertatzen ari dena jakinda, egokiak iruditzen zaizkizu istorioaren unerako? Ondoriozta zenezake zein den musikagilearen helburua horrela egitean? Zer nolako izaera daukate? Ez badakizu, irakurri jarraian idatzita dagoen bi abestietako hitzen itzulpena. Aldatuko zenuke zure erantzuna?

*Eisenachen gortean!
Bazegoen munstro txiki bat
Kleinzach izenekoa!
Txano militarra zeraman,
Eta bere hankek Klik, klak!
Klik, klak! Klik, klak! egiten zuten!
Halakoa zen! Halakoa zen Kleinzach hori!*

*Konkorra zuen urdailaren ordezt!
Bere xirmendu-antzeko oinek
zaku batetik zetozela ziruditen!
Bere sudurra tabakoz beltz zegoen,
eta bere buruak Krik, krak!
Krik, krak! Krik, krak! egiten zuen!
Halakoa zen! Halakoa zen Kleinzach hori!*

* * * * *

*Tori nire aitaren sablea
Eta joan borrokara adorez;
Nik ondo dakit ez zarela maingua
Eta bihotza duzula.
Aita gerrara joatean,
Guda loriatsuaren atzetik,
Nire amak, Jaungoikoak gorde beza,
Mila aldiz jantzi zuen.*

Bazenekien ...

- ...Hoffman poetak hainbeste miresten zuela Mozart, non musikagile austriarraren omenez bere hirugarren izenaren ordean Amadeus jarri zuen?
- ...Ernest Guirauden hainbeste aldaketa egin zituela Offenbachen jatorrizko obran, non harrezkero operaren hainbat bertio dauden, gertakizunen ordena ere aldatuta?
- ...musikaren historiako kankarik ospetsuena, ziur behin baino gehiagotan entzun duzuna, Offenbachek konposatu zuela “*Orfeo infernuetan*” obrarako?
- ...bere fantasiazko ipuinetariko beste batean Hoffmanek benetako gizakia zirudien Olympia deituriko panpina mekaniko bat deskribatzen duela eta gero, XX. mendeko literatura fantastikoan, robotak izango zirenen lehen adibideetariko bat dela?
- ...“*Gerolsteineko dukesa handia*” lanak sekulako arrakasta izan zuela 1867an Pariseko Erakusketa Unibertsalerako estreinatzearen ondorioz? Gertakizun horri esker, errege eta estatuburu ugari joan ziren emanaldietara: Napoleon III. enperadore frantsesa, Galeseko printzea, Alexandro II. tsarra, Turkiako sultana, Portugalgo errege-erregina, Suediakoak...
- ...garai hartan munduko herrialde ugari zeuden gerra eta matxinada militarren kontrako protesta argia zela, hipokresiaren eta ezjakintasunaren kritika bat, eta salatzen zuela gaitasunik ez zeukaten pertsonen gobernu eta gudarosteko goi mailako ardurak bereganatzen zituztela?

Gogoratuko duzu...

- Musika forma
- Balada
- Kopla

3. jarduera. Protagonistentzako musika

Kokatzeko

Opera bateko musika guztia ez dago modu berean idatzita eta ez du funtzio bera betetzen. Hitz egin dugu ustekabeko musikari buruz, orokorrean agertokian garatzen den gertaerari laguntzen diona. Koruak abesten duenean, opera bateko funtsezko beste osagaia izanik, ekintzaren une jakin bat azpimarratzeko edo istorioan bereziki garrantzitsua den zati bat nabarmentzeko egiten du. Protagonistek abesten duten musika ere aldatu egiten da esaten dutenaren arabera.

Pertsonaia batek gertatu zaion zerbait kontatzen digunean, edo beste pertsonaia batzuekin elkarrizketa bat duenean, nabarituko duzu musika errepikakorragoa dela eta mintzatutako hitzekin nolabaiteko antza daukala. Istorioa azkar gertatzen deneko zati horiek errezitatibo izena dute. Euren izaeragatik, gehiegi konturatzen ez garela gertatu ohi dira.

Hala ere, pertsonaiak bere sentimendu, nahi edo beldurren inguruan hitz egiten duenean, musika melodiatsuagoa bihurtu ohi da. DVD batean pausatzeko botoia eta istorioko denbora etenda geratuko balitz bezala da, protagonistek une hori sentitzen dutenaz mintzatzeko baliatuta. Momentu horiek, agian musika zatirik ezagunenak, aria izena dute.

Pertsonaiaren arazo edo sentimenduen aurreko jarrera muturreraino nabarmentzen bada (zoriontasun handia, beldur gehiegi, sumina, eromena), musika ere aztoratu egiten da eta, normalean, partitura nota azkar ugariz betetzen da, eta benetako erronka teknikoa izaten da Abesti horiei kabinak edo kabalettak deitzen zaie. Euren zailtasun eta ikusgarritasuna direla-eta, antzokira joaten diren ikusleek irrikaz itxaroten dituzte.

Entzungo duguna

Gioachino Rossini –SEVILLAKO BIZARGINA –I. ekitaldia - Fígaroren Kabatina:

“*Largo al factotum*”

Charles Gounod - FAUSTO –III. ekitaldia - Margaritaren errezitatibo eta aria: “*O Dieu, che de bijoux... Ah, Je ris de me voir si belle en ce miroir*”

Kontatzen dutena

“Fausto” Goetheren poema batean oinarrituta idatzi zen obra da, desengainuak jota eta bizitzeaz nekatuta bere buruaz beste egiteko asmoa duen sendagile baten istorioa kontatzen du. Deabrua gaztetasuna, jakinduria eta gazte eder baten maitasuna promestuz agertzen zaionean, bere arima hiru gauza horien ordean ematea erabakitzen du. Geroago, eta Margarita gaztearen maitasuna lortzeko asmo tinkoarekin, Faustok bitxiz beteriko kutxa bat oparitzen dio. Musika zati ospetsuak neskatilak deskribatzen du atea ireki eta Faustok opari bidaltzen dizkion bitxiz beteriko kutxa eta ispilua aurkitzen ditueneko unea.

“Sevillako bizargina” laneko protagonista Figaro da, Sevillako bizargin eta ezkontzagin famatua, jendeak berarengana jotzen baitu maite duen pertsonarekin ezkondu ahal izateko. Kabatina hau, agian historiako abestirik famatuenetarikoa, opera hasieran abesten da.

Proposamena

Hitza gurutzatuak

Kokatu zerrendako hitzak bere lekuan gakoaz lagunduta (gaztelaniaz).

<u>4 hizki</u>	<u>6 hizki</u>	<u>7 hizki</u>	<u>8 hizki</u>	<u>9 hizki</u>	<u>10 hizki</u>
Aria	Diablo	Barbero	Cavatina	Margarita	Recitativo
<u>5 hizki</u>	Figaro	Rossini			
Joyas	Gounod	Sevilla			

Asmatuko duzu?

Abesti biak entzun baino lehen, irakurri hurrengo galdera hauek eta gero saiatu erantzuten.

- 1) Asmatuko zenuke zein unetan aurkitzen dituen Margaritak bitxiak? Jakingo zenuke deskribatzen zein diren Rossinik Margaritaren harridura nabarmen uzteko errezeitiboan erabiltzen duen musikaren ezaugarriak?
- 2.) Aria bera, goranzko musika zati bat aurretik duela, sopranoak ondoz ondoko bi nota azkar txandakatzen dituela hasten da. Badakizu zein izen duen musika baliabide horrek? Zerbait gogorarazten dizu? Esan zenezake izenaren arrazoia?
- 3.) Ariaren erdialdean, Margaritak eskumuturrekoa eta lepokoa falta zaizkiola probatzeko esaten duenean, musikak izaera aldatzen du. Bere sentimenduei buruz hitz egiteari uzten diola eta gertaerak berriro aurrera egiten duela jakinda, nola izendatuko zenuke zati hori?
 - a) melodikoa b) errezeitua c) oso adierazkorra
- 4.) Esan zenezake zein ahots mota duen Figaro bizarginarena egin behar duen abeslariak?
- 5.) Pertsonaiak berari buruz baino ez duela hitz egiten uste duzu? Beste norbaiti buruz ari da? Nola jakin duzu?

Bazenekien...

-...Gounoden “*Fausto*” lanaren estreinaldia antzokiaren enpresariari esker izan zela arrakastatsua? Estreintatzeko egun gutxi falta zirela, oso sarrera gutxi salduta zeudenez, enpresariak oparitu egin zituen ia guztiak; laugarren emanaldirako mundu guztiak joan nahi zuen “*Sarrerak agortuta*” zioen kartela eskegitzea lortu zuen opera ikustera.

-...agian ezagutuko duzula Gounod “*Txotxongilo batentzako hileta-martxa*” lanagatik, mundu osoan ospetsua Alfred Hitchcock zine-zuzendari entzutetsuak egindako telesail baten aurkezpen sintonia izan zelako?

-...Herrék sorturiko Tintin pertsonaia ezagunaren hainbat komikitan Bianca Castafiore deituriko opera-abelsari bat agertzen dela, edonora aria famatu hau abestuz doana?

-...“*Sevillako bizargina*” bakarrik bi hilabetetan idatzi zela?

-...obertura musikagilearen beste bi obratan erabili zela operaren historiako famatuenetarikoa bat bihurtu aurretik?

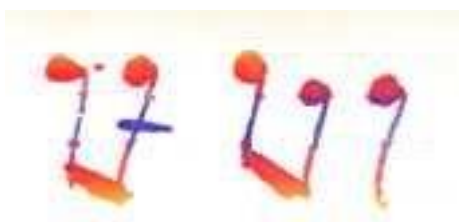
-...operaren estreinaldia erabateko porrota izan zela garaiko beste musikagile baten (Rossini) aldekoen etengabeko oihu eta etenen ondorioz?

-...Rossini janari gozoaren oso zalea zela eta badagoela berak egindako eta bere izena daraman pasta errezeta bat?

Gogoratuko duzu...

- Errezitatiboa
- Aria
- Kabaletta eta kabatina

4. Jarduera. 1+1 bi baino gehiago denean

Kokatzeko

Operako abeslariak ez dute beti bakarrik abesten. Une askotan, istorioak aurrera egin ahala, pertsonaiak elkarren aurrean egoten dira, dela proiektu bati buruz eztabaidatzeko, dela lagun arteko elkarriketa bat izateko, joandako garaiak gogoratzeko, maite duten pertsonari maite dutela esateko edota borrokan aritzeko. Une hauen izena parte hartzen duen pertsona-kopuruaren arabera izaten da: duoak, hirukoteak, laukoteak, boskoteak...

Ekitaldi baten bukaeran pertsonaia guztiek batera abesten badute, ikuskizunak kontzertante izena jasotzen du.

Ugariak duoak dira. Bi pertsonentzako aria moduko bat denez, pertsonaiek euren sentimenduak adierazten jarraitzen dute. Aria asko emakumezko eta gizonezko ahots banarentzat idatzi badira ere, oraingoan bi emakumek eta bi gizonek abesturiko bi duo oso ospetsu entzungo ditugu.

Entzungo duguna

Georges Bizet –PERLA-ARRANTZALEAK –I. ekitaldia –Nadir eta Zurgaren duoa:

“Au fond du temple saint”

Jacques Offenbach –HOFFMANEN IPUINAK –Giuletta eta Nicklausseren duoa:

“Belle nuit, o nuit d’amour”

Kontatzen duena

Aurretik hitz egin dugunez *“Hoffmanen Ipuinak”* lanari buruz, *“Perla-arrantzaleak”* lanaren argumentua kontatuko dizugu labur.

Istoriaa perla-arrantzaleen herri txiki bateko hondartzan hasten da. Denek onartzen dute Zurga buruzagi aukeratzea. Nadir, baso urrunetako ehiztaria da, Zurgak aspaldi ikusi ez duena, hura iristen denean biek joandako garaiak gogoratu eta elkarri nork bere bizitza kontatzen diote.

Proposamena

Lotu hitz bakoitza bere bikotearekin

Lotu ezkerreko zutabeko esamoldeak eskuinekoekin zuzenak izan daitezen.

Ahots zuriko duoa	Sopranoa, mezzosopranoa, tenorra, baxua
Ahots baxuko duoa	Sopranoa, mezzosopranoa, kontraltoa
Hirukotea	Tenorra, baritonoa
Laukotea	Sopranoa, mezzosopranoa, kontraltoa, tenorra, bari
Boskotea	Agertokiko abeslari guztiak
Kontzertantea	Sopranoa, mezzosopranoa

Asmatuko duzu?

Abesti biak entzutean egon zaitez adi galdera hauei erantzuteko.

- 1.) Bi kasuetan protagonismo berezia duten bi instrumentu entzungo dituzu. Haietariko bat, gainera, ez da oso ohikoa izaten. Jakingo zenuke esaten zeintzuk diren?
- 2.) Bi duoek antzekotasunak dituzte. Egiturari dagokionez, zertan dira berdinak?
- 3.) Aldeei dagokienez, nagusia bi ahotsen arteko harremanean dago. Azal zenezake labur ezberdintasun hori? Aurkitzen duzu besterik?
- 4.) “*Perla-arrantzaleak*” duoaren erdialdean aurretik ikusi dugun eta musika aldaketarekin bat datorren musika idazketa bat agertzen da berriz. Zein?
- 5.) Ausartzen zara lau pertsonaien abeslarien ahotsak asmatzen?

Bazenekien...

-...agertokian hondartzak eta palmondoak ikus daitezkeen opera bakanetarikoa dela Zeilan ohian (egungo Sri Lankan) gertatzen delako?

-...XIX. mendeko Europako gizarteak Ekialdeko gai eta istorio exotikoekiko zuen zaletasuna kultur adierazpen ugarian islatu zela? Gizarte klase aberatsagoen arteko bidaiak eta esploratzaileen bidaia handiak hedatu egin ziren literaturan, pinturan, eskulturan eta abarretan.

-...*barkarola* hitza Veneziako gondolariek abesturiko abesti herrikoi bat izendatzeko erabiltzen dela? "*Hoffmanen ipuinak*" lanean barkarolak Giulettaren istorioan sartzen gaitu, Venezian gertatzen dena.

Gogoratuko duzu...

- Barkarola
- Duoa, hirukotea, laukotea
- Kontzertantea

5. jarduera. Gonak eta prakak

Kokatzeko

Gogoratuko duzu opera, benetan, abesturiko antzezlanak dela. Antzerkiaren tradizio ugari jasotzen ditu, eta horrela, korapiloak, iruzurrak, trikimailuak, ez direna diruditen gauza eta pertsonak, ezinezkoak direla dakigun arren ezbairik gabe onartzen ditugun egoerak... ikusten ditugu. Tradizio hauetariko bat emakumeak gizonezkoen paperak egiten ikustea da.

Musikagileek arrazoi ezberdinak direla-eta jarraitu dute tradizio honekin. Batetik, operaren argumentuan pertsonaia nerabeak agertu izana, eta euren ahotsak nahiko antzekoak izatea, behintzat, mutilen ahotsa aldatu arte; bestetik, *castratiak* aurkitzeko egungo zailtasuna. *Castratoa* hainbat mendetan zehar egon zen abeslari mota bat zen, ebakuntza kirurgiko baten bidez emakumezkoaren ahotsaren antzekoa lortzen zuena, baina gizonezkoaren gorputzak ematen zizkion gaitasun fisikoak baliatuta. Azkenik, pertsonak kontrako sexuak zeramatzen arrokekin mozarrotuta ikustea erronka ikaragarria zen garaiko gizarte arauetara zegokienez.

Entzungo duguna

Wolfgang Amadeus Mozart – FIGAROREN EZTEIAK – I. ekitaldia –Cherubinoren aria: “*Non so più cosa son, cosa faccio*”.

Kontatzen duena

“Figaroren ezteiak” lehen aipatu dugun “Sevillako bizargina” lanaren jarraipena da, orain zinemetan estreinatzen diren filmen bigarren zatien antzera. Figaro bizargin ohia Almaguira kondearen zerbitzuean dago orain, eta kondeak Susanna emaztegaia kendu ez diezaion saiatu beharko da. Cherubino ere kondearen zerbitzuea dagoen morroia da eta agertokian kondearengandik ihesi agertzen da, kondeak zerbitzari bat gorteiatzen harrapatu baitu. Cherubinok bere sentimenduen inguruan hitz egiten digu, eta ez dirudi oso argi dituenik.

Proposamena

Hitzen inauteria

Hurrengo hitz-zerrendetan badago bat gainerakoekin loturarik ez daukana. Jakingo zenuke esaten zeintzuk diren eta zein den horien arteko harremana?

Kondea	Mutila	Bizarra	Detergentea
Markesa	Andrea	Ileordea	Maskara
Enbaxadorea	Morroia	Laka	Makillajea
Dukea	Zerbitzaria	Ogia	Mozorroa

Asmatuko duzu?

Cherubino entzun ondoren, erantzun zenitzake galdera hauek?

- 1.) Deskriba zenezake musikaren izaera? Azkarra edo motela den esatea baino gehiago da. Uste duzu barea dela? Pertsonaia urduri dago?

Ez badakizu, saiatu asmatzen, abestian agertzen diren hitz hauek irakurrita:

sua – izotza – kolorez aldatu – taupadaka aritu – maitasuna – esna – amesten

2.) Irudikatzen duzu emakume abeslaria mutilez jantzita? Nolakoak uste duzu izango direla bere keinuak? Eta bere antzezpena?

3.) Musikari dagokionez, alderik aurkitzen duzu orain arte entzundakoarekin? Deskriba zenitzake? Orkestran instrumentu gehiago edo gutxiago daudela iruditzen zaizu?

Bazenekien...

-...“*Hoffmanen ipuinak*” laneko barkarola aurretik Giulettarekin abestu zuen Nicklausse pertsonaia gizona dela? Zehazki, Hoffmanen lagun bat, opera guztian zehar laguntzen diona, baina mezzosoprano batek antzezten duena.

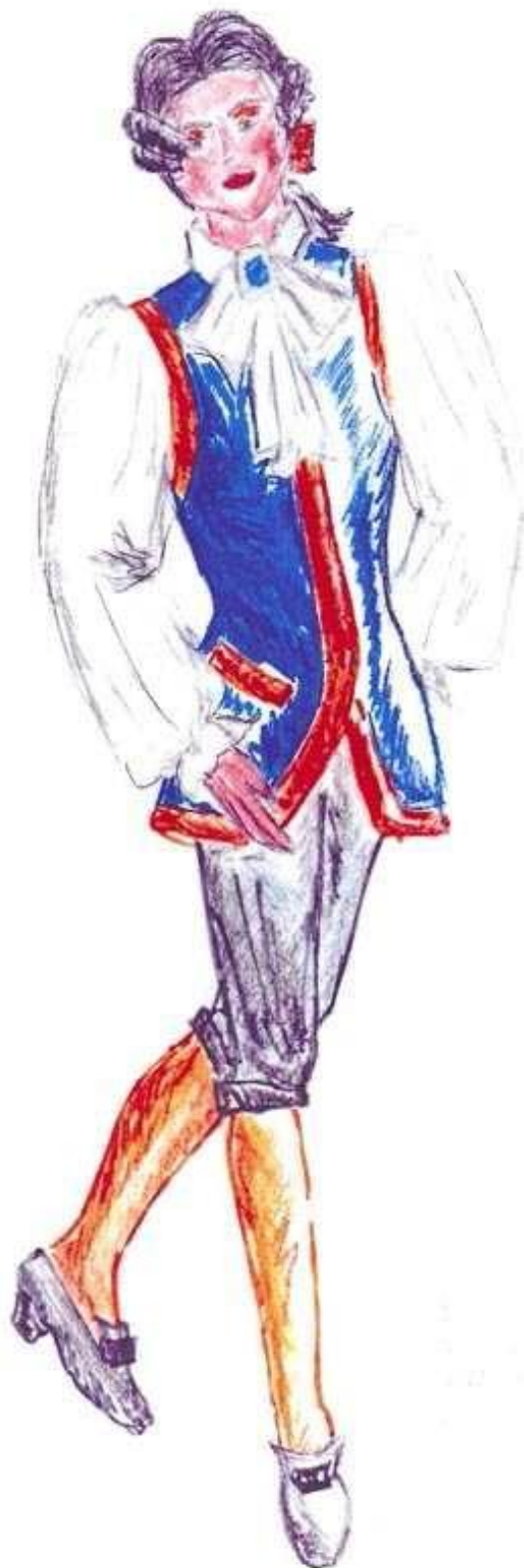
-...operak oinarri izan zuen antzezlana bere garaian debekatu egin zela nobleziaren pribilegioak kritikatzeko zituelako?

-...Cherubinoaren nortasunaren jokoa bikoitza dela? Cherubino gizonarena egiten duen emakumea da. Baina operako une jakin batean Cherubino emakumez mozorrotzen da, beraz, emakumearena egiten ari den gizonarena egiten duen emakumea da. Hau nahastea!

 Gogoratuko duzu...

- Castratti
- Ahots aldaketa
- Gizarte arauak

6. jarduera. Operak eta operak

Kokatzeko

Orain arte agian pentsatu duzu opera mota bakarra dagoela, non denek geratu gabe abesten duten eta istorioa, gatazkaz beteta, gaizki bukatzen den, beti ez bezala. Normalean hori da opera serioa deritzona. Hala ere, ez da arau orokorra, ez horixe!

Badago beste opera mota bat, istorioa komikoa, dibertigarria eta oso korapilatsua duena, idatzi ziren garaiko errealitatetik oso hurbil zeuden gaiak izaten dituena eta abesturiko zatiak umorez eta zentzu bikoitzeko esaldiz betetako elkarrizketekin txandakatzen dituena. Herrialdearen arabera izen ezberdina edukitzen du: opera bufoa Italian, opera komikoa Frantzia, eta egon ziren oso antzeko beste genero batzuk ere, opereta eta zartzuela, kasu.

Denborak aurrera egin ahala, istorioetako gaiak bilakatu egin ziren, ondorioz, opera serioaren antzeko istorioak kontatzen zituzten “*opera komikoak*” zeuden, beraz, “*komiko*” hitza hitz egindako zatiak zeuden edo ez bereiztera mugatu zen.

Entzungo duguna

Daniel-François Aubert – FRA DIAVOLO –I. ekitaldia - Hirukotea: “*Bravi, bravi, bravi!*”

Gaetano Donizetti – IL CAMPANELLO – Duoa eta azken kontzertantea: “*Mio signore venerato*”

Kontatzen dutena

“*Fra Diavolo*” operak, abenturazko eleberri moduan, Michelle Pezza benetako pertsonaiaren bizitza kontatzen du, XVIII. mendearen bukaeran Italian frantsesen kontra borrokatu zuen bidelapur italiarrarena. Nekazari aberats baten emaztegai den Zerlinarekin ezkondu ahal izateko, Lorenzok *Fra Diavolo* bidelapur ospetsua harrapatzea eta diru-saria kobratzea erabakitzen du. Bikote ingeles noble bat agertzen da, bidelapurrak lapurtu egin diela esanez, eta Lorenzo haren bila abiatzen da. Lapurturiko bitxiekin itzultzen da eta sari bat ematen diote, iritsi berria den markes batek ikusten duen eszena. Inork ez daki benetan *Fra Diavolo* bera dela, mozorrotuta.

“*Il Campanello*” Annibale botikari zaharraren inguruko oso istorio dibertigarria da. Bere diruari esker, Annibalek bera baino askoz ere gazteagoa den neskatila batekin ezkontzea lortu du. Neskatilaren mutil-lagunak, ahalik eta bitxien mozorrotuta, ezteigau osoan zehar bisitatuko du botikaria, buruan helburu bakarra duela: Annibale jaunak bere maitearekin lo egitea ekiditea, azkenean lortu egingo duena. Izenburua beste paziente bat agertzen den bakoitzean entzuten den kanpaiagatik da.

Proposamena

Hitz debekatuak

Banatu gela taldetan, atazan erabilitako kontzeptuekin lotutako hurrengo hitzak asmatu beharko dituzte. Talde bakoitzak bere ordezkaria hautatuko du, eta gainerakoei asmatu beharreko hitzaren gaineko gakoak emango dizkie. Era berean, ezin izango ditu zerrendan agertzen diren hitzak erabili, ezta sustrai bereko antzekoak ere.

Komedia	Drama	Abentura	Balleta
	<u>Erabili ezin diren hitzak</u>		
Barrea	Malkoa	Gertakizuna	Dantza
Pozik	Negar egin	Deskubritu	Agertokia
Kilimak	Goibel	Bidaia	Itzulipurdia

Asmatuko duzu?

Musika-zatiak arretaz entzun ondoren, esan zenezake:

- 1.) Zein ahots motak abesten dute “*Il Campanello*”-ko duoa? Zein dagokio Enricori, mutil gazteari, eta zein Annibale jaunari, botikari zaharrari?
- 2.) Ezagutzen duzu Enricok abesten duen zatiaren antz apur bat duen gure garaiko musika estilorik?
- 3.) Jakingo zenuke esaten zenbat pertsonaia ezberdinek abesten duten azken kontzertantean?

Erreparatu, gainera...

- ...hirukotean dagoen nahasmenari. Pertsonaia bakoitzak testu ezberdin bat abestu behar du, denak ari direlako aldi berean hizketan.
- ...Enricorena egiten duen abeslariaren zailtasunari testu osoa esateko.
- ...opera baten bukaeran pertsonaia guztiak, koruarekin batera, abesten jarrita lortzen den musika efektuari.

Bazenekien...

- ... “*Fra Diavolo*”-ri buruzko film ugari daudela, horietariko bat Laurel & Hardyk, “Lodia eta Argala” ospetsuek, protagonizatuta?
- ...benetako Fra Diavolo azkenean atxilotu eta heriotzara kondenatu zutela egin zituen delitu guztiengatik?

Gogoratuko duzu...

- Opera handia
- Opera bufoa
- Opera komikoa
- Opereta
- Zartzuela

Gida honetako irudiak ikuskizun honetako pertsonaien zirriborroei dagozkie